

SUUNNITELMA OPPILAIKEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

RUOKOLAHDEN KUNTA 2023

Sisällys

Johdanto	2
Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä	2
Kiusaamisen, syrjinnän, häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja yhteisöllisyyttä sekä hyvinvointia vahvistavia toimia Ruokolahden koulussa	4
Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen koulussamme	6
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	8
Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa	9
Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen	9
Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi	9

LIITTEET

Ruokolahden koulun järjestyssäännöt
Etelä-Karjalan lainvastaisten tekojen malli

1. Johdanto

Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perusopetuslain (21.8.1998/628) 29 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Ruokolahden esi- ja perusopetuksen henkilökunta on sitoutunut aktiivisesti edistämään kouluyhteisön turvallisuutta.

Turvallista opiskeluympäristöä ylläpidetään koulun järjestyssääntöjen mukaisesti, jotka ovat suunnitelman liitteenä. Oppilas - ja opiskelijahuoltolain (30.12.2013/1287) 4 §:n mukaan kaikkien koulussa oppilaiden kanssa työskentelevien on tehtävissään edistettävä oppilaiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen sekä niiden ennaltaehkäisy on jokaisen oppilaiden kanssa työskentelevän velvollisuus. Kyse on yhteisen ja kestävän kiusaamista ehkäisevän kulttuurin rakentamisesta kouluyhteisöön ja pitkäkestoisesta työstä sen eteen.

Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen ovat Suomen perustuslaissa määriteltyjä perusoikeuksia. Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä rikkovat näitä perusoikeuksia ja aiheuttavat monia kielteisiä ja usein pitkäkantoisia seurauksia lasten ja nuorten kehitykselle. Siksi koulussa tehdään työtä väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennalta ehkäisemiseksi ja puututaan esiin tuleviin tapauksiin viipymättä.

Tämän suunnitelman lähteenä on käytetty Opetushallituksen vuonna 2020 julkaisemaa opasta [Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa](#). Tavoitteena on, että oppaan ajatukset ja toimintaohjeet tulevat tämän suunnitelman myötä osaksi koulun toimintakulttuuria ja arkipäivää.

Teemme parhaamme, että oppilaille tulee kokemuksia siitä, että aikuiset kuuntelevat ja puuttuvat kiusaamiseen ja ristiriitoihin. Avoimuus, luottamuksen luominen ja asioista keskusteleminen ovat parasta ennaltaehkäisyä väkivalta, kiusaamis- ja häirintäasioissa.

2. Kiusaaminen, väkivalta ja häirintä

Opetushallituksen luonnehdinnan mukaan ”**kiusaamista** on se, kun yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti vahinkoa tai pahaa mieltä. Tekijöinä on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua”. Kiusaamiseksi määritellään siis puolustuskyvyttömän oppilaan tahallinen vahingoittaminen. Kiusaamisella on ominaispiirteitä, jotka erottavat sen esimerkiksi riitelystä, häirinnästä tai yksittäisestä väkivaltatilanteesta. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi toistuvuus, tietoisuus ja vallankäyttö sekä se, että kiusaamisessa on usein kyse ryhmäilmiöstä. Näiden ominaispiirteiden vuoksi kiusaamistilanteeseen puuttuminen edellyttää siis erilaisia toimintatapoja kuin yksittäiseen tekoon puuttuminen.

Kaikkein tavallisimmin kiusaaminen ilmenee henkisenä väkivaltana kuten nimittelynä, pilkkaamisena tai toisen naurun alaiseksi tekemisenä. Kiusaaminen voi kuitenkin saada monia muitakin muotoja eli se voi olla fyysistä väkivaltaa (tönnäminen tai lyöminen), omaisuuteen

kohdistuvaa (tavaroiden ottaminen tai tahallinen tuhoaminen) tai epäsuoraa (ryhmän jäsenten manipulointi, ilkeiden juorujen tai valheiden levittäminen tai ryhmän ulkopuolelle sulkeminen).

Kiusaaminen voi tapahtua myös verkossa. Verkkokiusaamisella tarkoitetaan internetissä tai siihen liitettyjen laitteiden välityksellä tapahtuvaa kiusaamista (kuten toisen kuvan julkaiseminen verkossa ilman lupaa tai yksityisyyttä loukkaavien kommenttien laittaminen internetiin).

Väkivalta on moniulotteinen käsite ja voidaan määritellä esimerkiksi väkivallan ilmenemismuodon perusteella. WHO:n määritelmässä väkivallalla tarkoitetaan *vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista siten, että tämä kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja että tämä johtaa tai voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen tai kuolemaan.*

THL:n määritelmän mukaan **fyysinen väkivalta** ilmenee henkilön ruumiillisen koskemattomuuden tahallisen loukkauksena. **Henkinen väkivalta** ilmenee henkilön psyykkisen hyvinvoinnin tahallisen vahingoittamisena. Henkinen väkivalta voi ilmetä esimerkiksi toisen alistamisena, eristämisenä tai kontrollointina. **Seksuaalinen väkivalta** ilmenee henkilön seksuaalisen koskemattomuuden tai itsemääräämisoikeuden tahallisen loukkauksena.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Jokaisella on oikeus ihmisarvon loukkaamattomuuteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Häirintä on määritelty yhdenvertaisuuslaissa ja laissa naisten ja miesten tasa-arvosta yhdeksi kielletyksi syrjinnän muodoksi. Yhdenvertaisuuslain (30.12.2014/1325) 14 § mukaan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy ikään, alkuperään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä halventava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

Lain naisten ja miesten tasa-arvosta (30.12.2014/1329) 7 §:ssä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on määritelty seuraavasti:

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

3. Kiusaamisen, syrjinnän, häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja yhteisöllisyyttä sekä hyvinvointia vahvistavia toimia Ruokolahden esi- ja perusopetuksessa

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyssä keskeistä on vahvistaa Ruokolahden yhteisöllistä toimintakulttuuria, sekä oppilaiden roolia ja vaikutusmahdollisuuksia kouluyhteisöissä. Kaikenlaiselle epäasialliselle kohtelulle on asetettu nollatoleranssi ja teemme töitä sen eteen, että väkivalta, kiusaaminen ja häirintä tunnistetaan. Turvallinen oppimisympäristö ja henkilökunnan läsnäolo myös välitunneilla on tärkeä osa ennaltaehkäisevää työtä.

Pyrimme ennaltaehkäisemään väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää avoimella ja rehellisellä vuorovaikutuksen toimintakulttuurilla. Kannustamme oppilaita kertomaan epäasiallisesta kohtelusta ja puuttumaan siihen. Ennaltaehkäisevän toiminnan tavoitteena on lisätä oppilaiden luottamusta aikuisten kykyyn auttaa ristiriitatilanteiden ratkaisussa ja antaa selkeä viesti siitä, että väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää ei koulussamme hyväksytä. Oppilailta kysytään heidän mielipiteistään ja kokemuksistaan säännöllisesti.

Niveltäminen

Koulussa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaan koulupolun nivelvaiheisiin esiopetuksesta perusopetukseen sekä siirryttäessä alaluokilta yläluokille. Nivellysyhteistyö on kuvattu tarkemmin koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Sosiaalisten taitojen opettaminen, Miten menee? – ja Hyvän mielen tunnit

Sosiaalisten – sekä tunne ja vuorovaikutustaitojen opettaminen on kiinteä osa kaikkien oppiaineiden oppitunteja. Jokainen luokanohjaaja käyttää lisäksi aikaa luokan ryhmäyttämiseen sekä em taitojen opettamiseen lukuvuoden aikana pitämällä luokalleen 2krt/kk olevia teematunteja, joiden sisällöt on koottu **Ruokolahden koulun hyvinvoinnin vuosikelloon**.

Selkeät toimintamallit, järjestyssäännöt ja välituntivalvonnan ohjeet toimivat myös ennaltaehkäisevinä työkaluina koulun arjessa. **Koulun järjestyssäännöt (Liite 1.)** käydään lävitse oppilaiden kanssa aina lukuvuoden alkaessa ja muulloin tarpeen mukaan. Opetushenkilökunnalla on yhteisesti sovitut puuttumisen portaat (Ruokolahden koulun *kurinpitopolku*) mm. kiusaamisasioiden, lainvastaisten tekojen ja kurinpitotoimien osalta. Asioista keskustellaan säännöllisesti opetushenkilökunnan kokouksissa.

Oppilaskuntatoiminta

Oppilaskunnan toiminta on tärkeä osa lasten ja nuorten demokraattista toimintakulttuuria. Toimiminen oppilaskunnassa kehittää oppilaiden valmiuksia toimia oman ryhmänsä edustajana ja harjaannuttaa neuvotteluun perustuvaan yhteistoimintaan. Oppilaskuntatoiminnan tavoitteena on herättää oppilaiden kiinnostus oman koulun kehittämistä kohtaan. Oppilaskuntatoimintaa on kuvattu tarkemmin koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Tukioppilaat

Tukioppilastoiminnan tavoitteena on edistää hyviä toverisuhteita, kouluviihtyvyyttä, yhteisvastuuta, sekä luoda turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä koulussa. Tukioppilaat järjestävät kummiluokkatoimintaa, erilaisia tempauksia ja teemapäiviä. Tukioppilastoimintaa on kuvattu tarkemmin koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Kummioppilastoiminta

Kummioppilastoimintaa voidaan järjestää siten, että eri luokka-asteiden oppilaat ovat toistensa kummeja. Kummitoiminta voi olla yhdessä tekemistä, lukemista, auttamista, liikkumista tai vain yhdessä olemista perusopetuksen tavoitteiden mukaisesti koulupäivän aikana. Kummitoiminta voi olla arjessa tapahtuvaa, pienimuotoista yhteistyötä tai yhdessä järjestettyjä teemapäiviä.

Muu osallistaminen

Yhteisöllisyyden vahvistaminen on tärkeä osa koulun kasvatuksellista tehtävää. Toimiva ja turvallinen koulu on koulu, jossa oppilaat itse osallistuvat monin tavoin omaa koulutyötään koskeviin päätöksiin. Oppilaiden osallisuudella tarkoitetaan oppilaiden mahdollisuutta vaikuttaa koulun kehittämiseen ja heitä itseään koskevaan päätöksentekoon ja keskusteluihin koulussa. Osallisuus on toimintaa, jossa lapset asettavat itse tavoitteita, keskustelevat ja pohtivat eri ratkaisuja sekä tekevät päätöksiä ja kantavat vastuun tekemisistään. Koulussa järjestetään yhteisiä tapahtumia, joiden suunnitteluun oppilaat osallistuvat. Joissakin tapahtumissa on mukana ikäluokan oppilaat, joissakin eri ikäluokan oppilaita. Näin oppilaat oppivat tekemään yhteistyötä eri-ikäisten oppilaskavereiden kanssa.

Oppilaat vastaavat kaksi kertaa lukuvuoden aikana **hyvinvointi- ja kouluviihtyvyysskyselyyn** luokittain. Kyselyissä kysytään oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia erilaisista hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä koulun arjessa. Kyselyissä on myös kysymyksiä kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä. Luokanohjaajat käyvät kyselyn tulokset ilmiötasolla oman luokan kanssa läpi. Kyselyn tulosten yhteenvedoista koulun yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä saa arvokasta tietoa koulun oppilaiden hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Näiden lisäksi koulun opettajat ja opiskeluhoollon työntekijät tekevät yhteistyössä **ryhmän toimivuuteen ja ilmapiiriin liittyviä kartoituksia** kuten sosiogrammeja ja pitävät tarvittaessa ryhmille **oppitunteja räätälöidysti** esimerkiksi kiusaamiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyen.

Valtakunnallinen kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja tietoja kerätään perusopetuksen 4.-5 ja 8. -9. luokkalaisilta oppilailta. Koulu voi hyödyntää kouluterveyskyselyn tarjoamaa tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi, opiskeluhoollotyössä sekä terveystiedon opetuksessa.

Väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää koskevien **teemojen käsittelyä on myös osana opetusta** esimerkiksi ympäristöopin, uskonnon, terveystiedon ja oppilaanohjauksen tunneilla. Opinto-ohjaaja ja koulukuraattori jututtavat kaikki 7.luokkalaiset. Mediakasvatusta ja tunnetaitoja sivutaan useissa eri oppiaineissa.

Yhteisöllisellä ja yksilökohtaisella opiskeluhoollolla on koulun arjessa merkittävä rooli väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyssä ja sen vastaisten toimenpiteiden toteuttamisessa. Opiskeluhoollon henkilöstö, kuraattori, psykologi ja kouluterveydenhoitaja toimivat oppilaiden tukena väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyvissä asioissa. Opiskelijahuoltolain mukaista yhteisöllistä koulukohtaista opiskeluhoollotyötä toteuttaa Ruokolahden koulussa ryhmä, johon kuuluvat kuraattori, psykologi, kouluterveydenhoitaja, rehtori, erityisopettaja/t, opinto-ohjaaja sekä opettajien tiimien vastaavat esi- ja perusopetuksesta. Yhteisöllisen opiskeluhoollotyön tehtävänä on edistää oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

4. Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumisen toimintatavat koulussamme

Ruokolahden koulussa puututaan epäasialliseen käyttäytymiseen ja kielenkäyttöön. Lisäksi oppilaita rohkaistaan kertomaan epäkohdista koulun henkilökunnalle ja huoltajille. Koulun henkilökunta neuvoa ja ohjaa erilaisten taitojen harjoittelussa, kuten puheeksiottamisen taidot. Kun koululle tulee tieto tai epäily kiusaamisesta tai häirinnästä, tiedon saanut aikuinen selvittää tilannetta tilanteen vaatimalla tavalla niin, että oppilaat saavat kuulluksi tulemisen kokemuksen.

- Mikäli kyseessä on yksittäinen tilanne, tilanteen havainnut aikuinen keskustelelee ja selvittää tilanteen yhdessä osallisten kanssa.
- Mikäli kyseessä on yksittäinen ja pieni asia, jonka oppilaat voivat ratkaista itse, ohjataan oppilaita löytämään ratkaisu keskenään **Verso-toiminnan** kautta tai tilanne selvitetään aikuisen tuella.
- Mikäli kyseessä on epäasiallinen käytös tai häirintä, voi opettaja järjestää asiasta kasvatuskeskustelun.

- Mikäli kyseessä on toistuva kiusaaminen tai häirintä, asiasta tiedon saanut aikuinen vie asian koulussa sovittujen käytänteiden mukaisesti eteenpäin **KiVa-kiusaamisen vastaisen toimintamallin** mukaisesti.
- Mikäli kyseessä on lainvastainen teko, joka täyttää rikoksen tunnusmerkistön, edetään tapauksen selvittelyssä *Etelä-Karjalan lainvastaisten tekojen toimintamallin mukaisesti (Liite 2.)*
-

Ruokolahden koulun KiVa-kiusaamisen vastainen toimintamalli

KiVa-ohjelmaa toteutetaan luokkatasoilla 1, 4 ja 7. Myös muille luokka-asteille pidetään KiVa-materiaaliin pohjautuvia tunteja. Koteihin tiedotetaan wilman kautta koulutiedotteessa ja vanhempainilloissa KiVa-koulu käytännöistä.

Kun koulussa tulee ilmi kiusaamista, asia otetaan heti käsittelyyn.

Selvittelykeskusteluissa on mukana yleensä kaksi KiVa-tiimin aikuista, toinen haastattelee ja toinen kirjaa tapahtumat ylös. Selvittelykeskustelut käydään mahdollisimman pian (mahdollisuuksien mukaan jo samana päivänä).

Selvittelykeskusteluissa noudatetaan KiVa-koulu ohjeita ja lomakkeita. Keskustelut kirjataan, annetut lupaukset allekirjoitetaan ja selvitysasiakirjat talletetaan KiVa-kansioon. Seurantakeskustelu pidetään yleensä kahden viikon päästä sekä kiusaajan että kiusatun kanssa. Vanhempia tiedotetaan keskusteluissa sovituista asioista.

Kaikki kiusaamistapaukset (myös ne, jotka eivät ohjaudu KiVa-tiimille) kirjataan lomakkeille ja säilytetään KIVA-kansiossa.

Selvittelyn kulku:

1. Kiusaamisepäilystä tiedon saanut aikuinen täyttää kiusaajaa haastatellessaan seurantalomakkeen, minkä avulla selvitetään onko kiusaaminen toistuvaa vai yksittäinen tilanne. Jokaisessa kiusaamis-, tappelu- yms. tapauksessa tehdään oppilaille selväksi, että he ovat toimineet tavalla, jota koulussamme ei hyväksytä.
2. Jos kiusaaminen on toistuvaa, käydään selvittelykeskustelu. Aluksi keskustellaan kiusatun kanssa uudelleen. Näin saadaan tarkennettu kuva, mitä on tapahtunut, kauanko kiusaamista jatkunut, ketkä oppilaat ovat osallistuneet kiusaamiseen sekä ketkä jatkossa voisivat tukea kiusattua. Samalla sovitaan uudelleen tapaamisaika. Tämän keskustelun tarkoitus on tukea kiusattua oppilasta ja viestittää, että aikuiset ovat hänen puolellaan. Tiedot kirjataan lomakkeelle.
3. Seuraavaksi kiusaaja tai kiusaajat haetaan yksitellen selvittelykeskusteluun mielellään saman tunnin aikana, ettei heillä ole mahdollista puhua keskenään selvittelykeskustelujen välillä. Keskustelun tavoitteena on tehdä oppilaalle selväksi, että kiusaaminen on tiedossa ja sitä ei koulussa hyväksytä ja sen on loputtava välittömästi. Keskustelussa sovitaan siitä, miten kiusaaja muuttaa toimintaansa eli lopettaa kiusaamisen. Kiusaaja allekirjoittaa yhteisen sopimuksen ja lopuksi sovitaan seurantakeskustelun aika. Luokanvalvoja ilmoittaa kotiin tapahtuneesta.
4. Noin kahden viikon jälkeen järjestetään seurantakeskustelu, jossa selvitetään onko kiusaaminen loppunut.

5. Mikäli kiusaaminen jatkuu edelleen, kutsutaan osapuolet huoltajineen koululle yhteiseen neuvonpitoon. Mukana ovat osapuolten opettajien lisäksi rehtori/apulaisrehtori ja opiskeluhoollon edustajia. Tapaamisesta tehdään kirjallinen muistio.

6. Tilanteen mahdollisesti jatkuessa edelleen neuvonpidon jälkeenkin tai neuvonpidossa toiminnan täyttäessä lainvastaisten tekojen kriteerit, otetaan yhteys ennalta ehkäisevän työn poliisiin ja siirrytään perusopetuslain mukaisten kurinpitotoimien käyttöön. Arvioidaan myös lastensuojelullisten toimenpiteiden tarve.

Koulussa on laadittu selkeät järjestyssäännöt ja niiden noudattamista valvotaan.

Opettajia velvoitetaan noudattamaan yhteisiä sopimuksia, kuinka sääntörikkomuksiin puututaan (**Ruokolahden koulun kurinpitopolku**). Koulussa on laadittu ohjeet, miten eri tilanteissa toimitaan.

5. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Perusopetuslain 29§ mukaan koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta väkivallasta, kiusaamisesta tai häirinnästä niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Koulussa tapahtuneeseen väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puututaan ja asiaa selvitetään koulussa edellä kuvattujen toimintamallien mukaisesti.

Huoltajille tiedotetaan prosessin etenemisestä ja tarpeen mukaan yhteistyötä huoltajien kanssa syvennetään tapauskohtaisesti. Huoltajat myös kutsutaan koululle laajempaa selvittelyä vaativissa tapauksissa. Huoltajille kerrotaan koulun opiskeluhoollon tukipalveluista, sekä ohjataan olemaan yhteydessä poliisiin tilanteen niin vaatiessa.

Kiusaamisen käsittelyssä kodin ja koulun yhteistyön osalta tärkeitä ovat sekä seuranta että yhteydenpidon kirjaaminen. Muita yhteistyötilanteita, joissa kiusaamista voi yleisellä tasolla käsitellä ovat muun muassa vanhempainillat ja arviointikeskustelut. Myös huoltajien keskinäinen yhteistyö on merkittävää kiusaamista ennaltaehkäisevää toimintaa.

Koulumatkoilla tapahtuneeseen kiusaamiseen, syrjimiseen, häirintään ja väkivaltaan liittyviin tilanteisiin, koululla on ilmoitusvelvollisuus molempien osapuolten huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle.

Huoltajan kysymykset kuulumisista ja koulupäivän kulusta osoittavat nuorelle, että he ovat kiinnostuneita lapsen elämästä, koulunkäynnistä ja kaverisuhteista. Kysymykset voivat toimia avauksina keskustelulle mahdollisesta kiusaamisesta tai kaverisuhteisiin liittyvistä ongelmista.

6. Yhteistyö viranomaisten kanssa

Kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteita selvitettyä tehdään tarvittaessa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Väkivalta, kiusaaminen tai häirintä voi johtaa tilanteeseen, jossa koulun henkilökunnan on arvioitava lastensuojelullisten toimenpiteiden tarve ja tehtävä tarvittaessa ilmoitus poliisille. Noudatamme Ruokolahden koulussa Etelä-Karjalan lainvastaisten tekojen toimintamallia. Se, minkä viranomaistahon kanssa yhteistyötä tarvittaessa tehdään, mietitään ja määritellään tapauskohtaisesti. Poliisin ennaltaehkäisen estävän työn tiimi on yksi yhteistyökumppanimme, jota konsultoimme vakavammissa tilanteissa.

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 25§ mukaan opetustoimen palveluksessa olevat ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Opetustoimen henkilöllä on myös *velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:*

- 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko. Näitä ovat esimerkiksi seksuaalinen ahdistelu tai pakottaminen seksuaaliseen tekoon; tai
- 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Näitä ovat esimerkiksi pahoinpitely. Myös alle 15-vuotiaan nuoren rikoksen tunnusmerkit täyttävistä teoista tulee ilmoittaa poliisille.

7. Suunnitelmasta tiedottaminen

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, syrjinnältä, häirinnältä ja väkivallalta on liitteenä kuntakohtaisessa opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa. Suunnitelma on koulun henkilökunnan, oppilaiden ja huoltajien luettavissa wilman kautta pysyvänä tiedotteena. Suunnitelma löytyy myös paperiversiona koulun kansliasta ja on mukana koulun kriisi- ja turvallisuuskansiossa. Suunnitelmasta tiedotetaan oppilaita, huoltajia sekä koulun henkilökuntaa lukuvuosittain (koulutiedote ja opas opettajalle).

8. Suunnitelman päivittäminen ja seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi

Suunnitelma päivitetään joka vuosi syksyllä lukuvuosisuunnittelun ja opiskeluhoiton suunnitelman laadinnan yhteydessä ja suunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä keväisin. Erilaisten oppilaille suunnattujen kyselyiden tulosten avulla suunnitelmaa voidaan myös tarpeen mukaan päivittää ja sen toimintoja tehostaa.

Liite 1. Ruokolahden koulun järjestyssäännöt

Ruokolahden koulun järjestyssäännöt 1.8.2023 alkaen

1. Järjestyssääntöjen tarkoitus

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

2. Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

Oppilaalla on oikeus maksuttomaan perusopetukseen, oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, oikeus yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen kohteluun, oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä oikeus yksityiselämän suojaan.

Oppilaan velvollisuus on osallistua opetukseen, ellei hänelle ole myönnetty lupaa poissaoloon. Oppilaalla on velvollisuus suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Oppilaan on käytännödyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä. Oppilaan on toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

3. Hyvät tavat

Käyttäydyn kohteliaasti ja asiallisesti hyviä tapoja noudattaen.

Kiroilu, loukkaava ja uhkaava puhe ei ole sallittua.

Pukeudun asiallisesti. En käytä päähinettä oppitunneilla tai ruokailussa.

Jätän ulkokengät- ja vaatteet luokalleni osoitettuun naulakkopaikkaan.

Liikun sisätiloissa kävellen ja mieluusti sisäkenkiä käyttäen.

Huolehdin koulun omaisuudesta ja olen siitä korvausvelvollinen.

Säilytän tavaroitani omassa oppilaskaapissani tai luokassa laatikossani.

Huolehdin ympäristön siisteydestä.

Kunnioitan toisen henkistä ja fyysistä koskemattomuutta ja omaisuutta.

En kiusaa enkä hyväksy kiusaamista. Puutun kiusaamiseen tai kerron siitä aikuiselle.

En tuo, enkä käytä mitään tupakka- tai nikotiinituotteita ja päihteitä koulussa ja sen alueella.

En tuo kouluun enkä koulualueelle opiskelun kannalta tarpeettomia aineita, välineitä tai esineitä, tai esinettä/ ainetta, joka on laissa kielletty/ jolla voi vaarantaa turvallisuutta tai vahingoittaa omaisuutta/ jonka hallussapidolle ei ole syytä.

En kuvaa muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa ja julkaise tallenteita ilman asianosaisten lupaa.

En pidä mukanani energiajuomia enkä nauti niitä koulupäivän aikana. Tuon kouluun omia eväitäni vain opettajan luvalla.

4. Oppitunnit

Saavun tunneille täsmällisesti opiskeluvälineet mukana ja kotitehtävät tehtyinä.
 Puhelin tai muut opetukseen kuulumattomat elektroniset laitteet eivät kuulu eivätkä näy oppitunneilla
 En pidä esillä opetukseen kuulumattomia tavaroita.
 Pidän yllä työrauhaa ja opiskelen tunnollisesti ja ahkerasti
 Purukumi ja muut syötävät eivät kuulu oppitunneille ilman henkilökunnan (erillistä) lupaa

5. Välitunnit

1.-6.luokat: Menen välitunneilla ulos ilman erillistä kehotusta. Pakkasrajaa ei ole.
 Käytän ulkona jalkineita ja pukeudun sään mukaisesti.
 7.-9.luokat: Vietän välitunnit yläluokkalaisille osoitetuissa välituntien viettopaikoissa.
 Liikun siirtymien aikana rauhallisesti enkä häiritse toiminnallani muiden olemista tai työn tekoa. Huolehdin välituntien aikana wc-käynnit ja haen seuraavalle tunnille tarvitsemani välineet kaapistani. Muistan, että myös minun on mahdollista ulkoilla välituntien aikana.
 Musiikkia voi kuunnella vain kuulokkeilla välitunnilla ellei asiasta ole erikseen sovittu henkilökunnan kanssa
 En aja välituntisin koulun piha-alueella polkupyörällä, potkulaudalla, mopolla tai muilla kulkuneuvoilla.
 Poistun koulun alueelta vain opettajan/ koulun henkilökunnan luvalla.
 Lumipallojen yms. heittäminen on kielletty.

6. Ruokailu ja välipala

Osallistun ruokailuun ja välipalalle omalla vuorollani noudattaen hyviä ruokailutapoja.
 Liikun rauhallisesti ja pidän yllä ruokarauhaa.
 Kunnioitan ruokaa ja sen valmistajia.
 Otan ruokaa ja välipalaa sen verran kun jaksan syödä. Noudatan annettuja kpl-määrä rajoituksia.
 Puhelin tai päähine eivät näy ruokalassa.

7. Koulumatka

Kuljen koulumatkat, siirtymiset liikuntapaikoille ja opetukseen koulun alueen ulkopuolelle koulun järjestyssääntöjä, liikennesääntöjä ja muita annettuja ohjeita noudattaen.
 Säilytän polkupyörät, mopot yms. lukittuina koulun alueella niille varatuilla paikoilla.
 Käytän sovittuja kulkureittejä.
 En oleskele asiattomasti koulun alueella.

Edellisten järjestyssääntöjen lisäksi noudatan opettajien ja muun henkilökunnan antamia ohjeita

Liite 2 Lainvastaiset teot

VOIKO KIUSAAMINEN OLLA RIKOS?

Toimintamalleja, miten lainvastaisiin tekoihin puututaan
Etelä-Karjalan kouluissa

Etelä- Karjalassa toimii lainvastaisten tekojen työryhmä, joka koostuu kuntien eri viranomaisista sekä Eksoten, Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen ja poliisin edustajista. Työryhmä on laatinut koko maakuntaan yhteisen ohjeistuksen, jonka mukaisesti lainvastaisiin tekoihin puututaan.

Kouluissa lainvastaisia tekoja käsitellään liian usein kiusaamisena. Kiusaaminen on epämääräinen ja vähättelevä ilmaisu, joka ei kerro yksittäisen teon vakavuutta, vastenmielisyyttä tai lainvastaisuutta. Laissa kiusaamista ei ole määritelty.

Kiusaamiseksi kutsutut lainvastaiset teot ovat tahallisia, jotka täyttävät lähes aina jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa ikänsä takia, mutta korvausvastuu hänellä on. Tekojen vakavuutta on kuvattava niiden oikeilla nimillä ja tekotavoilla. Lainvastainen teko ei voi lieventyä kiusaamiseksi vain siksi, että se tapahtuu koulun alueella.

Normaaliin kasvuun ja kehitykseen kuuluu haasteita. Myönteisten sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä on lähes kaikilla ajoittain vaikeuksia. Nämä taidot ovat koululaisilla vasta kehittymässä ja sen vuoksi ristiriitoja koululaisten välillä esiintyy. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisen ja kehittämisen kautta luodaan myönteistä toimintakulttuuria, joka estää ja vähentää kiusaamista sekä lainvastaisia tekoja merkittävästi. Normaaliin kasvuun ja kehitykseen ei kuitenkaan kuulu sellaiset teot, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkistön. Niiden selvittäminen kuuluu viranomaisille.

Ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen ja ilmoitusalttius

Virkatoimintaan kuuluu harkintavallan käyttäminen. Tavanomaiset, vähäiset kahnaukset lasten välillä, joihin puututaan kasvatuksellisilla tai kurinpidollisilla toimilla, eivät aiheuta ilmoitusvelvollisuutta poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta pohdittaessa on aina syytä huomioida **lapsen ikä ja kehitystaso**.

Pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttävän teon osalta ilmoitusvelvollisuus syntyy. LastensuojeluL 25§ mukaisesti lasten ja nuorten kanssa työskentelevien on tehtävä rikosilmoitus poliisille tietoon tulleesta lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta tai henkeen ja terveyteen kohdistuneesta rikoksesta, josta voi tulla kaksi vuotta vankeutta. Epäselvissä tilanteissa konsultoidaan viranomaisia. Yhteystiedot löytyvät ohjeistuksen lopusta.

Toimintamallit yleisimpiin lainvastaisiin tekoihin puuttumiseksi kouluissa

Lainvastainen teko, joka täyttää pahoinpitelyn tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas lyö tai potkii toista, kaataa toisen maahan, työntää toisen päin seinää, puree, raapii, vetää toista hiuksista tai muuten aiheuttaa toiselle kipua tai vammaa, taikka väkivaltaa käyttämättä vahingoittaa toisen terveyttä. RL 21:5§, virallisen syytteen alainen teko.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Akuutissa tilanteessa ilmoitus hätäkeskukseen.
- Ilmoitus poliisille.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää laittoman uhkauksen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas uhkaa toista rikoksella siten, että uhatulla on perusteltu syy olettaa joutuvansa rikoksen uhriksi. RL 25:7§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Uhatun turvallisuuden varmistaminen.
- Jatkotoimet ja ennaltaehkäisyn varmistaminen.
- Tarvittaessa ilmoitus poliisille.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää varkauden tai näpistyksen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas anastaa toisen omaisuutta. RL 28: 1 ja 3§, anastetun omaisuuden arvosta riippuen virallisen syytteen alainen rikos tai asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Ilmoitus poliisille; kauppaliikkeet ilmoittavat näpistykset aina poliisille.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakkoa tai vankeutta enintään vuodeksi ja kuudeksi kuukaudeksi.

Lainvastainen teko, joka täyttää vahingonteon tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas rikkoo tahallaan toisen omaisuutta tai aiheuttaa niin ikään tahallaan muutoin omaisuusvahingon. RL 35:1§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Toiminnan välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Ilmoitus poliisille mikäli teko jatkuu.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakko tai enintään vuosi vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas julkaisee toisesta tiedotusvälineissä halventavia tai pilkkaavia kuvia tai muita tietoja tai muulla tavoin julkaisee sellaisia suuren joukon tietoon, esim. netin keskusteluryhmissä. RL 24:8§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Toiminnan välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakko.

Lainvastainen teko, joka täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas levittää julkisesti perätöntä tietoa, joka on omiaan aiheuttamaan toiselle vahinkoa, kärsimystä tai muuten halventaa häntä taikka muuten julkisesti halventaa toista. RL 24:9§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakko.

Lainvastainen teko, joka täyttää viestintäsalaisuuden loukkauksen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas avaa luvatta toisen matkapuhelimen tai tietokoneen ja hankkii tietoa niissä olevista viesteistä, kuvista tai muusta materiaalista. RL 38:3§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää identiteettivarkauden tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas esiintyy toisen matkapuhelimella tai nettiosoitteella tämän tiedoilla keskusteluryhmissä tai muissa vastaavissa foorumeissa. RL 38:9a§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.

Lainvastainen teko, joka täyttää viestintärauhan rikkomisen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas häirintätarkoituksessa, vastoin toisen tahtoa soittaa tai lähettää lukuisia viestejä tälle, tilaa pilapuheluita tai muutoin merkittävästi häiritsee sähköisten viestinten kautta. RL 24:1a§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko 15v täyttäneelle on sakko tai enintään 6 kk vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää salakuuntelun tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas tallentaa salaa sellaisia toisten keskusteluja, jotka eivät ole tarkoitettu hänen tietoonsa, eivätkä puhujat ole voineet olettaa ulkopuolisten kuulevan heidän puheitaan. RL 24:5§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikille osapuolille ja heidän huoltajilleen.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko on 15v täyttäneelle sakko tai enintään vuosi vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää salakatselun tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas kuvaa salaa henkilöä koulussa, käymälässä, pukuhuoneessa tai muussa vastaavassa paikassa kuvattavan yksityisyyttä loukaten. RL 24:6§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikille osapuolille ja heidän huoltajilleen.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko on 15v täyttäneelle sakko tai enintään vuosi vankeutta.

Lainvastainen teko, joka täyttää vainoamisen tunnusmerkistön on kyseessä silloin, kun oppilas toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten oikeudettomasti vainoaa toista vastoin tämän tahtoa siten, että se on omiaan aiheuttamaan pelkoa tai ahdistusta. RL 25:7a§, asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen.
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille.
- Koulun toimenpiteet, mikäli ei rikosilmoitusta.
- Rangaistusasteikko on 15v täyttäneelle sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Kiusaamiseksi mielletään runsas joukko tekoja, jotka eivät täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Teot ovat vakavia eikä niitä saa väheksyä. Tällaisia tekoja ovat esim. eristäminen, vähättely, aliarvioiminen, nimittely, yllyttäminen itsemurhaan sekä erilaiset ilmeet, eleet ja merkit, joilla halvennetaan toista. Tällöin puhutaan henkisestä väkivallasta. Mainitut teot vaarantavat helposti lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen ja niistä voidaan lastensuojelulain velvoittamana tehdä lastensuojeluilmoitus. Henkinen väkivalta voi joissain tapauksissa täyttää RL 21§ pahoinpitelyn tunnusmerkistön.

Lasten ja nuorten kanssa toimivalla henkilöstöllä on lakiin perustuva velvollisuus tehdä rikosilmoitus alaikäiseen lapseen kohdistuneesta seksuaalinen- tai pahoinpitelyrikoksesta. Jättämällä tekemättä rikosilmoituksen Lastensuojelulain 25§ tarkoittamista teoista, rikkoo itse omaa virkavelvollisuuttaan. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, kun tieto teosta on saatu.

Jokainen ilmoitus käsitellään yhteistyössä tarvittavien eri viranomaisten kanssa, kuten poliisin, nuorten oikeusedustajien, oppilashuollon ja lastensuojelun henkilöstön kanssa.

Viranomaisten yhteystietoja:

Poliisin konsultoinnit palvelupäivystykseen:

Lappeenrannan poliisiasema/rikosilmoitusten vastaanotto, palvelupäivystys
Villimiehenkatu 2 C, 53100 Lappeenranta, avoinna ma - pe klo 9 - 15
puh. 0295 414 600, faksi 0295 411 956
<https://poliisi.fi/-/kaakkois-suomen-poliisilaitoksen-ajantasaiset-yhteystiedot>

Ennalta estävän toiminnan poliiseja voi konsultoida alle 15v. lasten ja nuorten kohdalla
ennaltaestava.kaakkois-suomi@poliisi.fi

- Joni Mukala puh. 029 543 7197 s.posti: joni.mukala@poliisi.fi
- Laura Heikkinen puh. 029 543 7158 s.posti: laura.k.heikkinen@poliisi.fi
- Ennalta estävän toiminnan ryhmä: s.posti: ennaltaestava.kaakkois-suomi@poliisi.fi

Lastensuojelupäivystys puh. 040 353 9970

Poliisilaitoksen sosiaaliohjaaja Marja Ripatti puh. 040 865 6907

Rikoskeskustelut, Ankkuritoiminta:

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari: nuorten oikeusedustaja Maija Ström-Ripatti (Satu Paukkunen sijaistaa 2.2-31.7.2023) puh. 0400 815 326
Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti: nuorten oikeusedustaja Sari Suikkanen, puh 040 709 9334

Jos on huoli nuoren päihteidenkäytöstä, lastensuojeluilmoituksen tai ilmoituksen sosiaalihuollon tarpeessa olevasta nuoresta voi tehdä täältä: <https://www.ekhva.fi/asiakkaalle/kanssasi/ilmoita-huolesta/>